

Evaluering af erhvervsskoleelevers ATTITUDER

Artiklen omhandler, hvordan elevers attituder bliver evalueret på en frisørskole. Dette eksemplificeres med en analyse af en undervisningsseance i kundebetjening baseret på rollespil, hvor eleverne simulerer at agere i en frisørsalon. Desuden redegøres der for, hvordan attitude defineres, og for, hvorfor det er relevant at beskæftige sig med attituder. Herudover bliver det udfoldet, hvad der kan karakterisere attituder på en frisøruddannelse. I artiklen beskrives det kort, hvordan den kvalitative empiri blev produceret.

Introduktion

I forbindelse ph.d.-projektet "Elevattituder på erhvervsuddannelserne" (Hvitved, 2014) er elevers attituder analyseret på en frisøruddannelse. Elevattituder viser sig at være interessante i erhvervsskolesammenhænge, da attituder har betydning for, om eleverne bliver betragtet som potentielle fagpersoner. Det, man med andre ord kan kalde, om eleverne bliver inkluderet eller ekskluderet i faget og/eller undervisningen. Lærerne evaluerer elevernes attituder. Denne artikel vil besvare følgende spørgsmål:

Hvad anses for passende elevattituder på frisøruddannelsen, og hvordan evalueres disse attituder?

Dette spørgsmål er relevant at beskæftige sig med, da undervisere ikke nødvendigvis er bevidste om, at de evaluerer elevers attituder, og at denne evaluering kan påvirke deres faglige vurdering af eleven.

Baggrunden for at besvare spørgsmålet er et besøg på en frisørskole, hvor der er produceret kvalitativ empiri, som senere er analyseret med inspiration fra forskellige teorier.

Attitude er artiklens centrale begreb. Inden for erhvervsuddannelsesforskningen har attitude ikke tidligere udgjort et selvstændigt fokus. I ph.d.-afhandlingen "Elevattituder på erhvervsuddannelserne" (ibid.) blev der sammensat et attitudebegreb af forskellige teoretiske elementer. I den forbindelse var det relevant at inddrage elementer fra følgende teoretikere: Basil Bernstein, Pierre Bourdieu, Erving Goffman samt Jean Lave og Etienne Wenger, da hver af disse teoretikere kan belyse dele af, hvad der kan relateres til en per-

sons attitude. I forlængelse af præsentationen af afhandlingens/artiklens attitudebegreb præsenteres det, hvad teorierne kan bidrage med i forhold til attitudebegrebet.

Definition af attitudebegreb og teorierne bag

Bernstein inddrages for at tydeliggøre, at elever evalueres på mange subtile måder af lærerne. Bernstein siger, at det er elevernes "tekster", der evalueres. Bernstein bruger begrebet tekst i en særlig betydning: En tekst kan referere til "en hvilken som helst pædagogisk forekomst, hvad enten den er i ord, på skrift, visuel, i kropssudtryk, i påklædning eller rumlig" (Bernstein, 2001a, s. 143). En tekst udgør den mindste enhed, der kan evalueres. I det empiriske materiale var det tydeligt, at elevernes attituder blev evalueret. I og med at kropssudtryk er en del af tekstbegrebet, kan attitudebegrebet forstås som et uddrag af tekstbegrebet. Bernstein pointerer, at elever har forskellige muligheder for at fremvise en legitim tekst, og at disse muligheder kan knyttes til deres habitus. Noget tilsvarende gør sig gældende m.h.t. at fremvise passende attituder. Det er Pierre Bourdieu, der er ophavsmand til habitusbegrebet. "Bourdieu forklarer, hvordan agenter agerer med henvisning til den enkeltes habitus" (Hvitved, 2014, s. 59). Habitus er agents "tillærte dispositioner, de varige måder at eksistere og handle på, der legemliggøres i kroppen" (Bourdieu & Thuillier, 1997, s. 33). "Habitus er ikke noget naturgivet, medfødt: eftersom det er et historisk produkt, dvs. et produkt af social erfaring og uddannelse, så den kan ændres af historien, dvs. af nye erfaringer, uddannelse eller oplæring (hvilket forudsætter, at aspekter af, hvad der i habitus, er ubevidst, bliver gjort i det mindste delvist bevidst og eksplicit). Dispositioner er varige. De tenderer til at videreføre, at reproducere sig selv, men de er ikke evige. De kan ændres af historisk konkret handling, der gives en tilsigtet og bevidst retning, og som benytter sig af pædagogiske hjælpemidler" (Bourdieu, 2008, s. 75). Bourdieu er inddraget, fordi den træghed, der er indbygget i habitusbegrebet, kan forklare, at ikke alle elever har lige let ved at leve op til fx frisørfagets normer, og at ikke alle genkendes som fremtidige frisører. Det er altså ikke ligegyldigt, hvilken habitus man har i forhold til at kunne genkendes og tilegne sig en passende attitude.

Attitudebegrebet adskiller sig med andre ord fra Bourdieus habitusbegreb ved at være mere fleksibelt. Inspirationen fra Lave og Wenger (Lave & Wenger, 1991/2011) ses i attitudebegrebet ved, at det er konteksten, der afgør, om en attitude er mere eller mindre passende. Eller med Laves og Wengers terminologi er det det enkelte praksisfællesskab, der afgør, hvad der genkendes og accepteres som passende attituder. Lave og Wenger udgør også inspirationen til at se

på faglighed som mere end blot faglige færdigheder – at fagligheden omfatter hele personens måde at opføre sig på i et praksisfællesskab. Endelig modificeres attituden, alt efter hvilken situation en given person befinder sig i. Der er fx forskel på, om en frisørelev befinder sig i en salon, hvor der er kunder til stede, eller i et baglokale uden kunder. Sådanne situationer skelner Goffman imellem og betegner dem som henholdsvis "frontstage" om offentlige steder og "backstage" om private steder. Goffman pointerer, at en persons sociale kendetegn præger omgivelserne (Goffman, 1992). Dette understreger betydningen af, at det er væsentligt at fokusere på attituder.

Teorierne bidrager til at forstå, hvad der lægger i begrebet attitude. Det viser sig, at attituder har betydning for, om eleverne bliver betragtet som potentielle fagudøvere¹.

Attitude defineres således: "Alle de måder, som en person handler og fremstår på, evalueres. Attituden omfatter de ydre signaler, som en person sender til omverdenen, og attituden er omskiftelig, i og med at denne let kan ændres. Der er ikke fokus på attitude forstået som elevernes holdning eller engagement i forhold til skolen. Det er et udefraktilt på attituden. Attitude dækker over det socialt accepterede og det socialt ikke-accepterede. Det er konteksten, der afgør, hvad der er socialt acceptabelt eller uacceptabelt. At kunne fremvise en passende attitude vil kræve, at personen forstår det særlige ved situationen, og at vedkommende kan modificere sin adfærd i forhold til, om vedkommende er frontstage eller backstage" (Hvitved, 2014, s. 70).

Magt og kontrol i undervisningen

På baggrund af en undervisningsseance baseret på rollespil undersøges det, hvad en lærer forventer af elevernes adfærd. I den sammenhæng er det relevant at bruge Bernsteins begreber "klassifikation" og "rammesætning" som analyseredskaber. Undervisning kan ifølge Bernstein analyseres ved hjælp af begreberne klassifikation og rammesætning. Hvor klassifikation refererer til magtrelationerne, refererer rammesætningen til kontrollen, og tilsammen regulerer de grænserne for det legitime. Klassifikationen og rammesætningen regulerer kodemodaliteten. Kodemodaliteten henviser til konstellationen af magt- og kontrolrelationer i en pædagogisk praksis (Chouliarki, 2001). Klassifikation omhandler både grænserne mellem lærer og lærende og grænsedragning i et vidensområde, altså hvordan stoffet er

ordnet i et curriculum. Der er en stærk klassifikation, når undervisningen omhandler et specialiseret vidensområde med få rigtige svarmuligheder. Hvis en opgave derimod åbner mulighed for individuel fortolkning, er klassifikationen svag. Tilsvarende er der en stærk klassifikation, når rollefordelingen mellem elev og lærer er veldefineret og en svag klassifikation, når relationerne er mindre formelle. Ifølge Bernstein omfatter rammesætningen både en undervisningsdiskurs og en regulativ diskurs. Undervisningsdiskursen omfatter regler for elevernes videnstilegnelse og herunder lærerens valg af, hvad der kommunikeres, og i hvilken rækkefølge noget kommunikeres, i hvilket tempo kommunikationen foregår samt kriterier for videnstilegnelse. Den regulative diskurs omfatter lærerens regler for, hvordan eleverne skal opføre sig. Hvor der forekommer en svag rammesætning for undervisningsdiskursen, vil der typisk også være en svag rammesætning for den regulative diskurs. Den regulative diskurs er den dominerende diskurs. Undervisningsdiskursen er indlejret i den regulative diskurs (Bernstein, 2001a). Ifølge Bernsteins teori er pædagogiske praksisser reguleret af både magt og kontrol. De former for magt og kontrol, der er på spil i undervisningen, har betydning for, hvilken adfærd der er ønskelig i denne sammenhæng. I analysen undersøges det, hvad den ønskelige elevadfærd indebærer på frisøruddannelsen.

Kvalitative metoder og artiklens empiriske grundlag

Der er gjort brug af flere forskellige kvalitative metoder for at få en mangfoldig empiri og for at belyse attituder fra flere vinkler.

Elever og lærere på frisørskolen blev observeret i undervisningstiden i en uge på grundforløbet og i en uge på hovedforløbet. Efter at have observeret to uger på uddannelsen, understøttet med videooptagelser og feltnotater, var der produceret nok observationsmateriale til at få belyst undersøgelsens formål, nemlig at få indsigt i, hvad der anses for passende elevattituder, og hvordan disse formidles og forhandles. Dette skal ses i lyset af, at der var mulighed for at gense undervisningen på video for herigennem at opnå en større forståelse af forskellige undervisningssituationer. Desuden kommenterede underviserne udvalgte videoklip, hvilket også bidrog til forståelsen af det empiriske materiale.

Frisøreleverne var seks uger inde i deres grundforløb under observationerne. På hovedforløbet blev de observeret i syvende uge i deres otte uger lange hovedforløb. Lærere og elever blev ligeledes interviewet på henholdsvis grundforløb og hovedforløb.

¹ Den første del af artiklen er baseret på mit ph.d.-forsvar d. 5. november 2014 på Aarhus Universitet. Den resterende del af artiklen er alt overvejende et citat fra afhandlingen "Elevattituder på erhvervsuddannelserne" fra s. 112-119 (se litteraturlisten).

Empirien, der er indsamlet på frisørskolen, består af:

- **Videoobservationer**
- **Feltnoter i observationsskemaer**
- **Kvalitative interviews af lærere og elever baseret på en semistruktureret interviewguide**
- **Kvalitative lærerinterviews baseret på videoklip**
- **Kvalitative elevinterviews baseret på fotoelicitation.**

På frisørskolen blev der gennemført 21 interviews, der omfattede 5 lærere og 7 elever.

Materialets visuelle karakter bevirkede, at det blev synligt, at elevernes attitude havde stor betydning for, om de blev genkendt som potentielle fagpersoner. Dette illustreres nedenfor, hvor de observationer og interview, som omhandlede rollespil, bliver analyseret med inspiration fra den teori, der blev introduceret tidligere i artiklen. Rollespilseksemplet er valgt på grund af, at det er i den undervisningssituation, det bliver mest tydeligt, at elevens attituder evalueres, og det er her, underviseren udtrykker, at hvis eleverne ikke fremviser passende attituder, sætter vedkommende spørgsmålstejn ved, om de skal være frisører. Læreres evalueringer af elevernes attituder foregår også i andre undervisningssituationer, men her italesættes evalueringerne mindre eksplicit. Rollespilseksemplet har ikke til formål at anviser, hvordan elevattituder kan evalueres, men derimod at eksplicitere, at sådanne evalueringer finder sted.

Evaluering af frisøreleverne på baggrund af rollespil

Der er elever, der allerede når de begynder på frisøruddannelsen, signalerer "frisørtyper". En passende frisørattitude er imidlertid også noget, der kan læres, selvom det selvfølgelig er lettere for dem, som fra begyndelsen er udstyret med en habitus, som ligger tæt på idealet "frisørtype", end for dem, hvis habitus ligger længere fra dette ideal. En af de undervisningsmetoder, som lærerne gør brug af med henblik på at udstyre eleverne med en passende elevattitude, er rollespil.

Empirien viser, at lærerne er meget bevidste om, at en passende attitude er vigtig i forbindelse med, at eleverne skal erhverve sig en praktikplads. Fokus for denne analyse er,

hvordan en lærer i undervisningen formidler denne viden og forsøger at bibringe eleverne en passende attitude. Dette bliver analyseret med udgangspunkt i interaktionen mellem lærer og elever, som denne forløber én undervisningsdag på grundforløbet, der omhandler rollespil. Desuden fungerer rollespillet også som et evalueringsværktøj, idet det bliver synligt, om eleverne er potentielle frisører.

Rollespilsundervisningen finder sted i et computerlokale, hvor læreren, Susanne, sidder ved et kateder, og eleverne sidder ved borde på rækker. Faget, der undervises i, er kundebetjening. Susanne fortæller eleverne, at de skal lave et rollespil i grupper på fire elever, som de efterfølgende skal opføre. Hver gruppe får tildelt en type kunde, som skal have ordnet hår hos en frisør. Dette skal udgøre handlingen i rollespillet. I opførelsen skal eleverne formidle, hvad de forstår ved god service.

Eleverne får lov til selv at danne grupper. Elever, der ikke finder nogen at samarbejde med, bliver placeret i en gruppe af læreren. I en time forhandler grupperne om rollefordelingen og om rollespillets handling. Susanne blander sig ikke heri, og kun få elever retter henvendelse til hende.

Efter at eleverne har holdt en pause, præsenterer grupperne rollespillene for hinanden i et hjørne af computerlokalet. I hvert rollespil optræder en kunde, som gæster en salon. Her er typisk en frisørelev, som vasker kundens hår. Herefter tager en frisør sig af kunden. Desuden er der en kunde, som taler i telefon med en af salonnens medarbejdere for at aftale en tid til klipning. I nogle af rollespillene spiller en elev flere af rollerne. Der er i alt fem rollespil. Hvert rollespil omhandler en af følgende kundetyper: den snakkesalige, den ubeslutsomme, den travle, den sure og den aggressive kunde.

Med udgangspunkt i de netop afsluttede rollespil indleder Susanne en diskussion om forskellige kundetyper. Hun spørger holdet, om de kan

identificere de kundetyper, som eleverne opførte i rollespillene. Det lykkedes i de fleste tilfælde for eleverne at få kundetyperne beskrevet. Mange elever deltager i diskussionen. Susanne runder dagens undervisning af med at rose eleverne for, at de har været aktive.

Intentionen med rollespillet er ifølge Susanne, at eleverne skal lære at være på, da personalet i frisørsalonerne er meget synligt. De elever, der er generte og kryber langs væggen, bliver ifølge Susanne "aldrig særlig gode til at stå i en salon." Med rollespillet får eleverne ifølge Susannes udsagn:

"ligesom et kick til, at de skal i gang med [...] at komme ud på gulvet [...] [og] komme ud og få rystet lidt af det der generte af sig. Der vil absolut være nogle af grupperne, som ikke kan [lide at opføre rollespillet], og som hurtigt får det overstået [...], og dem skal vi jo så ind og have fat i og vejlede dem i, om de er sikre på, at det er frisører, de skal være."

Af Susannes udsagn fremgår det, dels at ikke alle elever har dispositioner for at være udadvendte, dels at en passende frisørattitude indebærer at være synlig og udadvendt. Da eleverne opfører rollespillene, er der en god stemning, og eleverne ser ud til at more sig. Denne muntre stemning kunne måske foranledige eleverne til at tro, at undervisningsindholdet er mindre vigtigt, men dette er, som det fremgår af citatet, ikke tilfældet. Tværtimod kan en dårlig elevpræstation i rollespillet bevirke, at Susanne sætter spørgsmålstegn ved, om den pågældende elev overhovedet skal være frisør. Rollespillene fungerer både som træning af eleverne og som evaluering af dem.

Susanne fortæller i interviewet om et af de rollespil, som hun synes, fungerer godt. Gruppen består af fire elever, Emilia, Ma, Sofia og Juan. Susanne siger følgende om gruppens opførelse: "De samarbejder jo, og man kan se, at de er jo ikke bange for at være på. [...] De har det sjovt. Det er jo også vigtigt, at de ikke føler, at det er for anstrengende, ikke?" Særligt bliver Emilia fremhævet: "Hun [Emilia] spiller mange af rollerne, og der er ingen tvivl om, at hun godt kan lide det. Hun er også en frisørtype af en pige, ikke?" På spørgsmålet, om hun ser de andre gruppemedlemmer som frisører, svarer hun: "Ja, altså både Sofia og Juan. Ma ser jeg ikke som frisørtype. Jeg tror ikke på, at hun bliver frisør." For at Susanne genkender eleverne som frisørtyper, skal de kunne samar-

bejde og trives med at optræde. Eleven Emilia, som har de fleste replikker i rollespillet, bliver fremhævet som en frisørtype, hvorimod eleven Ma, der har en mindre krævende rolle, ikke bliver set som en frisørtype. Når Emilia er en frisørtype, skyldes det, ud over at hun kan optræde, at hun skiller sig ud fra mængden ved sin stil, der er mere rå i sit udtryk end de andres. Emilia har en asymmetrisk, punkinspireret frisur, der harmonerer med hendes avancerede tøjstil. Det er, ikke alene Mas optræden i rollespillet, der bevirker, at hun ikke bliver genkendt som en frisørtype. (I undervisningssituationer, hvor Ma skal demonstrere klippefærdigheder eller forme frisurer, har hun svært ved at mestre håndværket. Desuden kan hun komme på frisørskolen i joggingtøj og håret sat i hestehale, hvilket er en mere afslappet stil end størstedelen af frisøreleverne fremviser).

Hvert rollespil bliver diskuteret. Det er Susanne, der styrer diskussionen, hvor næsten alle elever deltager. Diskussionen begrundes af Susanne i interviewet med, at hun "får dem [eleverne] til at kunne se kundetyperne, [og] for ligesom at følge op på det, de har lavet." Susanne fortæller ikke eleverne, at det er et evalueringskriterium, om de kan genkende kundetyperne i hinandens rollespil, men det fremgår af diskussionen efterfølgende, at det forholder sig sådan. Det er eleverne, der har opført rollespillene, der bliver evalueret. Rollespillene er vellykkede, hvis de, der ser på, kan identificere kundetyperne. Herved bliver eleverne inddraget i evalueringen af deres klassekammeraters præstationer. Rammesætningen er svag, da eleverne ikke er bekendt med, hvad de evalueres på baggrund af, samt at det fra den observerendes perspektiv ser det ud til, at der ikke kun er ét rigtigt svar på, hvad god kundebehandling er. At god kundebehandling kan komme til udtryk på mange måder, fremgår også af diskussionen mellem Susanne og eleverne. Når evalueringskriterierne for eleverne er uklare, og når der er flere rigtige svarmuligheder på et spørgsmål, er der tale om forhold, der kendetegner en usynlig pædagogik (Bernstein, 2001b). Flere aspekter af undervisningen er karakteriseret ved en usynlig pædagogik. I en usynlig pædagogik lægges fokus på tilegnelse frem for undervisning. Når fokus er på tilegnelse, er der typisk tale om en undervisningssituation, der lægger op til, at eleverne snarere end lærerne er de aktive. Endvidere er usynlig pædagogik karakteriseret ved at fokusere på den lærendes personlige udvikling ved fx at lægge vægt på elevernes evne til at fortolke opgaven på en personlig og dermed kreativ måde (Chouliaraki, 2001). Elevernes kreativitet bliver vurderet af Susanne, i og med at hun forholder sig til, hvordan eleverne er til at opføre en rolle. På frisøruddannelsen vurderer lærerne elevernes kreativitet i flere henseender, dels i forhold til deres attitude og dels i forhold til, hvor-

dan de er til at kreere hår. At udstråle kreativitet og at være kreativ er et vigtigt aspekt af frisørfagligheden.

Et af rollespillene får en dårlig evaluering af Susanne, da kundetyperne ikke blev identificeret. Det vil sige, at det falder tilbage på "skuespillerne", hvis kundetyperne ikke kan identificeres. Gruppen med den dårlige evaluering fremstår som mindre vellykket end de øvrige grupper, og i særdeleshed får en elev en negativ bemærkning. Susanne siger til eleven: "Så der er nok ikke gemt en rigtig skuespiller i dig, Tulle, endnu?" Med denne udtalelse tilkendegiver læreren, hvilke normer hun forventer, at eleverne lever op til på frisørskolen. Læreren forventer bl.a. af eleverne, at de er i stand til at kunne optræde og spille en karakter, som tilskuerne vil kunne identificere. Læreres negative evalueringer af elever kan bidrage til elevernes læring, men også til en underkendelse af dem. Læreren afskriver dog ikke eleven, men åbner med ordet "endnu" op for, at rollespil er noget, der kan læres.

Læreren fokuserer på den enkelte elevs præstation og har tilsyneladende ikke øje for de henholdsvis skabende og begrænsende aspekter ved den kollektive præstation og samspillet mellem eleverne i rollespillet. Hvis læreren i større udstrækning havde styret elevernes gruppedannelsesproces, kunne grupperne være blevet sammensat, således at hvert rollespil i større udstrækning var lagt an på ressourcestærke elever. Det vil sige, at de elever, som med Bourdieus begreb havde evnen til "at spille spillet", kunne vejlede og inspirere de elever, som ikke i samme omfang havde forstået "spillets regler". Den anarkistiske gruppedannelsesproces risikerer i stedet at medføre, at frafaldstruede elever stilles i en position, hvor de forventes at tage ansvar for egen læring. Resultatet kan – hvis de ikke magter dette – blive, at de opgiver og dermed falder fra.

Nogle af eleverne fremhævede, at det var sjovt med rollespillene; men de synes ikke helt, at rollespillet afspejlede virkeligheden i en salon. Diskussionen af rollespillet oplevede flere af eleverne til gengæld som meget udbytterig. Frisøreleven Lars siger om diskussionen: "Den synes jeg så, var ret god [...] man skulle jo lave de der skuespil, for at man kunne tage den diskussion bagefter [...] [hvor vi] snakkede lidt mere seriøst omkring, hvad gør man, hvis man har sådan en kunde." Frisøreleven Skipper synes også godt om diskussionen: "Det var meget sjovt, for da fik man folks opfattelse af, hvornår de synes, at det er alvorligt, og hvornår det er sjovt, og hvad man diskuterer om, og hvad man snakker om." Elever, der udtrykker sig positivt om rollespillene, er i harmoni med fagets normer. De er ikke generte, men kan lide at tiltrække sig opmærksomhed. For eleverne er det

ikke muligt at undlade at deltage i undervisningen baseret på rollespil. Eleven Ma forholder sig kritisk til undervisningen baseret på rollespil, hvilket kommer til udtryk i et interview med hende:

I: Da jeg fulgte jer på grundforløbet, der skulle I lave rollespil i en del af faget kundebetjening. [...] Hvad synes du om den form for teoriundervisning [baseret på rollespil]?

Ma: Det kan jeg ikke fordrage. [...]

I: Kan du sige, hvad det er ved rollespil, du ikke kan lide?

Ma: Optræde foran alle mulige mennesker, tror jeg. [...] Jeg kan bare ikke lide det. Jeg synes, at det er ubehageligt.

I: Ja. Og har du snakket med andre på holdet, som havde det på samme måde som dig?

Ma: Næ! Det tror jeg ikke. Måske er det bare mig, der har den mærkelige vane, at jeg ikke kan fordrage det.

Ma individualiserer sit problem med rollespil, og hun tager andres normer på sig, når hun siger om sig selv, at hun har en "mærkelig vane". Her henviser hun til, at hun ikke synes om rollespil. Med sin afstandstagen til rollespillet lever hun ikke op til normerne i frisørfaget, idet frisører skal trives med at være synlige. For at være en passende frisørelev er det altså ikke nok at beherske at arbejde med hår. I bekendtgørelsen lægges der netop op til, at frisøreleverne skal være i stand til at servicere kunden ved blandt andet at kunne rådgive dem og forholde sig til deres adfærd (Undervisningsministeriet, 2008). I og med at læreren stiller krav om, at eleverne skal være udadvendte, ligger det implicit, at læreren har en opfattelse af, at kunder ikke udelukkende går til frisøren for at få ordnet hår.

Elevarbejdet med rollespillet tager afsæt i Susannes retningslinjer, og hun evaluerer elevernes aktiviteter, hvilket kan karakteriseres som en stærk rammesætning, men undervisningen har også elementer af en svag rammesætning, da der er mange valgmuligheder for eleverne. Eleverne definerer selv handlingen og replikkerne i rollespillet, og eleverne har hermed indflydelse på kommunikationen i undervisningen. Når eleverne i rollespillet skal demonstrere, hvad de forstår ved god kundeservice, bringer de deres person i spil, og undervisningen bliver herved personliggjort, hvilket

vidner om en svag klassifikation. Læreren, Susanne, giver eleverne respons på de opførte rollespil, og dermed har hun definitionsmagten i forhold til, hvad god kundeservice er. Det viser sig, at Susanne stiller store krav til eleverne om at have en passende attitude og om at påtage sig fagets normer. Desuden kommer det til udtryk, at frisørens personlighed er vigtig i forhold til frisørfaget, da frisøren skal kunne kommunikere med kunden på den rigtige måde, og herved kommer frisørens person til at have betydning for salonens indtjening.

Konklusion

På frisørskolen evaluerer lærerne eleverne på baggrund af deres attituder. Hvad der udgør passende attituder, afhænger af frisørfagets normer, som de tolkes på frisørskolen. Passende attituder på frisørskolen omhandler at være synlig og udadvendt, at kunne agere adækvat i forhold til en særlig kundetype og udstråle kreativitet. Attituderne bliver evalueret på mange subtile måder, hvor eleverne ikke nødvendig-

vis er bevidste om, at de bliver evalueret. Med andre ord kan man sige, at evalueringer til tider er kamoufleret, som det for eksempel er tilfældet i undervisningen baseret på rollespil. Der var flere elever, der oplevede rollespillene som et sjovt indslag i undervisningen, men for læreren udgør rollespillet et væsentligt evalueringsværktøj i forhold til at vurdere elevernes frisøregnethed. Endelig illustrerer artiklens fokus på attituder, at frisørskoleelever bliver evalueret på flere parametre end dem, der er anført i bekendtgørelsen.

Mulige implikationer for praksis

Betydningen for praksis kan være, at undervisere bliver opmærksomme på, at evalueringer af attituder kan føre til in- og eksklusion af elever, da det ser ud til, at elever med upassende attituder ikke bliver set som potentielle fagudøvere. Desuden kan undervisere gøre mere ud af at informere eleverne om, at det er væsentligt gøre noget ud af sin personlige fremtoning, da denne indgår i en faglig vurdering af dem.

Litteraturliste

Bernstein, B. (2001a). *Social konstruktion af pædagogisk diskurs. I: L. Chouliaraki & M. Bayer (red.) Basil Bernstein. Pædagogik, diskurs og magt* (s. 134-184). København: Akademisk Forlag.

Bernstein, B. (2001b). *Pædagogiske koder og deres praksismodaliteter. I: L. Chouliaraki & M. Bayer (red.) Basil Bernstein. Pædagogik, diskurs og magt* (s. 94-122). København: Akademisk Forlag.

Bourdieu, P. (2008). *Habitus – en praktisk orienteringssans. Praktiske Grunde. Nordisk tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab. Nr. 2 2008, s. 72-78. Lokaliseret 23.10.2014 på <http://praktiskegrunde.dk/praktiskegrunde2-2008-samlet.pdf>.*

Bourdieu, P. & Thuillier, P. (1997). *En videnskab der griber forstyrrende ind. Samtale med Pierre Thuillier. I: P. Bourdieu (red.) Men hvem skabte skaberne? Interviews og forelæsninger* (s. 24-99). København: Akademisk Forlag.

Chouliaraki, L. (2001). *Pædagogikkens sociale logik – en introduktion til Basil Bernsteins uddannelsessociologi. I: L. Chouliaraki & M. Bayer (red.) Basil Bernstein. Pædagogik, diskurs og magt* (s. 26-67). København: Akademisk Forlag.

Goffman, E. (1992). *Vore rollespil i hverdagen. Larvik: Østlands-Postens Boktrykkeri.*

Hvitved, L. (2014). *Elevattituder på erhvervsuddannelserne. Ph.d.-afhandling. København: Aarhus Universitet.*

Lave, J. & Wenger, E. (1991/2011). *Situated learning – Legitimate peripheral participation. New York, NY: Cambridge University Press.*

Undervisningsministeriet (2008). *Bekendtgørelse om uddannelse i den erhvervsfaglige fælles indgang krop og stil* (Bek. nr. 136 af 28/02/2008. Historisk). København: Undervisningsministeriet.